

Vad gör fackföreningarna för att stoppa medlemstappet?

Förändringar av antalet medlemmar under
åren 2005-2015 hos tre LO-förbund

Elsie Waldheim

Sociologiska Institutionen

Kandidatuppsats i sociologi, 15 h.p.
PAO-programmet
Ht 2016

Handledare: Daniel Ritter

Stockholms
universitet

Sammanfattning

Denna uppsats studerar och analyserar varför fackföreningen Kommunal lyckas rekrytera nya och behålla gamla medlemmar bättre än fackföreningarna Seko och Byggnads trots ett likartat arbetssätt. Frågeställningen har varit: *Varför har Kommunal lyckats vända en nedgående trend i medlemsantal tillskillnad från Byggnads och Seko?*

Avsikten har varit att studera och jämföra material från Kommunal, Seko och Byggnads. Studien har använt sig av fackföreningarnas verksamhetsberättelser mellan åren 2005 till 2015. Med hjälp av teorierna, resursmobilisering, politiska möjlighetsstrukturer och inramning försöker studien förklara varför Kommunal lyckats bättre än Seko och Byggnads. Teorierna beskriver hur sociala rörelser uppstår och hur de lyckas på bästa sätt.

Ett antagande som har gjorts i studien är att en fackförening är en social rörelse. Vilket skulle kunna diskuteras då fackföreningsrörelsen saknar vissa grundläggande element som till exempel lättrorlighet. Fram till 2011 har Kommunal, Seko och Byggnads haft medlemsminskningar som bland annat skulle kunna förklaras av den förändrade arbetslöshetskassan 2007. 2012 lyckades Kommunal att vända trenden och har sedan dess ökat sitt medlemsantal. En förklaring till att Kommunal lyckats bättre kan bero på att de lättare kunnat anpassa sig till sina medlemmar och angripit problemet från olika håll. Medlemsminskningen kan eventuellt förklaras bättre av andra anledningar än de som uppsatsen studerat, till exempel individualisering och korporativism. Fackföreningarna förstår inte de unga potentiella medlemmarnas behov i av stöd vid till exempel nya anställningstyper och fackföreningarna har blivit en del av etablissemangen i samhället.

Nyckelord

Arbetarrörelsen, fackföreningar, resursmobilisering, inramning, politiska möjlighetsstrukturer, sociala rörelser

Inledning	1
Syfte och frågeställning	2
Disposition	2
Bakgrund	2
Sociala rörelser	3
Fackföreningsrörelsen/Arbetarrörelsen	3
Teoretiska begrepp	4
Resursmobilisering	4
Politiska möjlighetsstrukturer	6
Inramning	8
Tidigare forskning	10
Metod och data.....	12
Urval	13
Genomförande	14
Resultat.....	15
Förändring i medlemsstatistik perioden 2005 till 2015	15
Resursmobilisering	18
Kommunal	18
Seko och Byggnads	19
Jämförelse mellan Kommunal och Seko samt Byggnads	21
Politiska möjlighetsstrukturer	23
Kommunal	23
Seko och Byggnads	24
Jämförelse mellan Kommunal, Seko och Byggnads	26
Inramning	27
Kommunal	27
Seko och Byggnads	28
Jämförelse mellan Kommunal, Seko och Byggnads	28

Slutsats	30
Referenser	33
Tryckta källor	33
Elektroniska källor	34

Inledning

”Det är ingen mening att du är med i facket Elsie, vi kommer ändå inte kunna kämpa för dig. Vi måste ta ställning för de äldre som fått det mycket sämre”

Detta fick jag höra på mitt deltidsarbete, vilket gjorde att jag valde att gå ur facket när jag lämnade tjänsten. Jag har alltid hemma fått höra av mina föräldrar vikten av att vara med i facket. I världen och Sverige har det länge diskuterats att antalet medlemmar har minskat hos fackföreningarna. Mot bakgrund av detta blev jag nyfiken på att studera hur fackföreningar i Sverige arbetar för att motverka den stora medlemsminskningen sedan 1990-talet och hur de lockar till sig nya medlemmar. Sedan 1990-talet har fackföreningar i Sverige haft svårt att visa förändringskraft och förlorat många medlemmar (Kjellberg, 2003, s. 345). Även USA har sett en liknande trend, Clawson och Clawson (1999) anser att fackföreningarna behöver ha ett mer experimenterande sätt för att kunna locka fler medlemmar och stärka sin relation till andra sociala rörelser.

Uppsatsen vill undersöka hur olika fackföreningar hanterar den kris som fackföreningsrörelsen som helhet befinner sig i. För att göra detta har tre fackföreningar som alla tillhör LO studerats. Vilka metoder har de olika fackföreningarna använt sig av för att försöka bibehålla och/eller öka sitt medlemsantal. Uppsatsen är en komparativ studie mellan fackföreningarna Kommunal, Seko och Byggnads och hur de har arbetat med att försöka vända den negativa trenden. Kommunal har sedan 2012 lyckats vända den negativa trenden och fått ett ökat medlemsantal. Seko och Byggnads har en fortsatt negativ trend när det gäller medlemsantalet. En jämförelse mellan deras arbetssätt för att locka nya medlemmar har studerats i uppsatsen. Jämförelserna visar att det kanske inte är själva arbetssättet som är det centrala utan att det kan finnas andra anledningar vilket leder till att medlemmarna inte går med facket som exempel kan nämnas den ökade individualiseringen i samhället.

Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur fackföreningarna Kommunal, Seko och Byggnads rekryterar nya medlemmar och försöker behålla gamla medlemmar genom att studera deras verksamhetsberättelser under perioden 2005 till 2015.

Frågeställningen: *Varför har Kommunal lyckats vända en nedgående trend i medlemsantal till skillnad från Byggnads och Seko?*

Disposition

Uppsatsen inleds med bakgrund som behandlar hur sociala rörelser definieras och hur de kan se ut. Arbetarrörelsen i Sverige beskrivs kort eftersom den är en del av sociala rörelser och fackföreningsrörelsen är en stor del av arbetarrörelsen. Därefter kommer ett teoriavsnitt som beskriver resursmobilisering, politiska möjlighetsstrukturer och inramning. I metodavsnittet redogörs hur materialet samlats in och hur kodning skett. En kort förklaring av Kommunals, Sekos och Byggnads verksamhetsområden har gjorts för att beskriva det valda urvalet. Analysavsnittet börjar med en kort jämförelse mellan fackföreningarnas medlemsstatistik. För att sedan beskriva hur Kommunal arbetar för att locka nya medlemmar och jämföra det arbetet mot Seko och Byggnads arbete. Uppsatsen avslutas med en diskussion hur skillnaderna ser ut och vilken/vilka slutsatser som kan dras av detta eller om det kan bero på andra orsaker än vad uppsatsen tar upp.

Bakgrund

I nedanstående kapitel, beskrivs hur sociala rörelser definieras och hur de kan se ut. Det finns en mängd olika definitioner på sociala rörelser och kapitlet nedan beskriver några av dem. Utifrån dessa definitioner anser jag att arbetarrörelsen är att betrakta som en social rörelse eftersom den historiskt sett består av människor som på kort tid organiserat sig. De har på så sätt tvingat fram bättre arbetsvillkor för sina egna medlemmar men även för andra parter på arbetsmarknaden.

Sociala rörelser

Människor som inte har formell makt i samhället, kan genom kollektiv mobilisering, påverka makthavare och genomdriva förändringar eller lyfta frågor som de anser är-åsidosatta. Enligt Wettergren och Jamison (2006) är en social rörelse är ett organiserat kollektivt handlande bestående av flera aktörer. Dessa kan till exempel vara lösa nätverk, organisationer och grupper (Wettergren och Jamison, 2006, s. 10). Det finns flera sätt att definiera sociala rörelser och nedan kommer ett par förklaringar av hur sociala rörelser uppstår. Aktörerna i de sociala rörelserna delar eller har ungefär samma syn på sin omvärld, de känner solidaritet med varandra och är i konflikt med ett etablerat system som de önskar förändra (Wettergren och Jamison, 2006, s. 10). McCarthy och Zald (1977, s 1217f) förklarar att sociala rörelser är en population som delar samma övertygelser och åsikter och vill förändra delar av den sociala strukturen i samhället och/eller vill belöna samhället genom förändringar. Mario Diani och Donatella Della Porta (2006) å andra sidan definierar sociala rörelser som en social process som består av mekanismer som skapar engagerade aktörer vilket vidare leder till ett kollektiv handling. Rörelserna är involverade i konfliktrelationer med tydliga motståndare. De är sammanlänkade i informella nätverk och delar en tydlig kollektiv identitet (Della Porta och Diani 2006, s. 20). Under 1960-talet ansåg sociologiska forskare att aktörer inom sociala rörelser var rationella och menade att individer som inte agerade tillsammans var irrationella. Dessa hade en irrationell syn på omvärlden och aktörerna var inte medvetna om de gemensamma intressena eller insåg inte att de kunde handla kollektivt för att tillgodose sina intressen (Hedström, 1992, s. 4). Della Porta och Diani (2006 s. 213) nämner att sociala rörelser ofta är länkade med politiska partier, där arbetarrörelsen är kopplad till socialistiska partier, ekologister tenderar att rösta på miljöpartier och rörelser för fri-abort i USA tenderar att stödja demokraterna medan rörelser med abortmotståndare tenderar att stödja republikaner.

Fackföreningsrörelsen/Arbetarrörelsen

Arbetarrörelsen bildades i mitten av 1850- talet. 1840-talet upplöstes skråväsendet¹ vilket ledde till att handels- och industriklassen fick mer utrymme för sina företag. Handels- och industriklassen började organisera sig och skapa bildningscirklar, sjuk- och begravningskassor samt arbetarföreningar för att kunna påverka samhället (Lundh, 2010 s. 61f). Under 1850-talet var det hungersnöd i Sverige vilket ledde till ett flertal strejker, demonstrationer och

¹ Var ett organisationssystem för borgare som var hantverkare och där de hade vissa privilegier.

oroligheter. Vidare ledde detta till att arbetarföreningsrörelsen började ta fart under 1860-talet i Sverige (Gunnarsson, 1973 s. 5). Under 1880-talet bildades allt fler fackföreningar och socialisterna försökte influera den fackliga organiseringen men det socialistiska inflytandet var lågt. 1890-talet började Socialdemokraterna och fackföreningsrörelsen att samarbeta eftersom parterna drev likartade frågor som till exempel arbetsrättsliga- och rösträttsfrågor. Den organisatoriska skillnaden mellan parti och fackföreningar behölls. 1898 bildades Landsorganisationen (LO) för att hjälpa till att försvara och samordna fackföreningar (Lundh, 2010 s. 92).

Teoretiska begrepp

Utgångspunkten för uppsatsen har varit att fackföreningsrörelsen är en social rörelse. Tre olika teorier har använts för att stärka argumentationen, resursmobilisering, politiska möjlighetsstrukturer och inramning. Teorin kring resursmobilisering innebär att rationella aktörer tillsammans skapar förändringar, till exempel började arbetstagarna under 1840-talet diskutera sin situation på arbetsplatsen och så småningom organisera sig. För att en förändring ska kunna ske måste det finnas möjligheter att genomföra förändringen, det beskrivs i teorin om politiska möjlighetsstrukturer. Inramningsteorin visar att individer skapar fungerade ramverk som hjälper dem att organisera sig och på så sätt förändra synsätt. Teorierna lyfter fram aktörer som rationella och förklarar hur aktörerna tillsammans hjälper varandra för att nå uppsatta mål. Teorierna har koppling till ekonomiska teorier om resurser och hur dessa hanteras för att nå sitt mål.

Resursmobilisering

Resursmobiliseringsperspektivet/teorin är en reaktion på den ökade rörelseaktiviteten som skedde i USA under 1960-talet (Ring, 2007, s. 143). Inom resursmobilisering ses aktörerna inom sociala rörelser som rationella och organiserade och hur de väljer att agera ses också som rationellt. Aktörerna sågs inte längre som en alienerad massa utan i resursmobiliseringsperspektivet finns rörelser som ett normalt inslag i samhället (Ring, 2007, s. 143). Tidig forskning om sociala rörelser ansåg att sociala rörelser växte fram ”spontan”. I

kontrast mot detta menar istället Ring (2007 s. 144) att rörelserna själva definierar och lyfter fram samhällsförhållanden som är problematiska och som de vill förändra.

Som nämnt ovan anses aktörerna som rationella vilket leder till att *målens* betydelse är viktig. Det är målen inom organisationerna och rörelserna som styr handlandet. ”Rörelsen antas på ett rationellt sätt verka för att uppfylla sina mål och den agerar på ett rationellt sätt i förhållande till de övergripande målen” (Ring, 2007 s. 147). Det så kallade ”freerider problemet” kommer ur synen att individer är rationellt kalkylerande och har ett egenintresse för att gå med i sociala rörelser. Eftersom sociala rörelsers arbete medför fördelar även för dem som inte gått med i rörelsen vilket får konsekvensen att det blir rationellt att inte engagera sig i rörelsen. Arbetet undviks samtidigt som ”free-ridern” får ta del av de fördelar som rörelsen lyckats skapa (Wettergren och Jamison, 2006 s. 21). Det är alltså viktigt ur ett resursmobiliseringsperspektiv att enbart de parter som engagerat sig i rörelsen också får ta del av resultatet.

Enligt McCarthy och Zald (1977, s. 1212) betonar resursmobiliseringsteorin mångfald av källor av resurser, sociala rörelsers relation till media, myndigheter och andra, samt samspelet till andra sociala organisationer. De anser att med hjälp av resursmobilisering kan man förklara sociala rörelsers taktik samt upp- och nedgång i samhället (McCarthy och Zald, 1977 s. 1213). Resurserna kan vara materiella och/eller icke materiella. Materiella resurser kan vara arbete, pengar, konkreta fördelar, service med flera. Ickemateriella resurser kan vara auktoritet, moraliskt engagemang, vänskap, tro med flera (Della Porta och Diani, 2006, s. 15). McCarthy och Zald lyfter fram att det är en partiell teori det vill säga inte en helt fullständig teori på grund av att den tar vissa konstanter och vissa komponenter från en komplett teori. Vidare lyfter de fram att de förslag eller påståenden i sin studie från 1977 är baserade på amerikanska fall, så att samhällskillnader i utveckling och politisk struktur från andra länder inte är med i deras studie (McCarthy och Zald, 1977, s. 1213). McCarthy och Zald (1977) har jämfört resursmobilisering mot en traditionell syn på sociala rörelser och de kom fram till tre stora skillnader, i hur man såg understödsbas (support base), strategi och taktik samt relationen till samhället i stort (s. 1216f).

- Understödsbas innebär att de som stödjer sociala rörelser behöver nödvändigtvis inte vara medvetna om rörelsens grundläggande värderingar. Det samvete som råder i samhället, på en individuell och organisatorisk nivå, är förstås stora källor till stöd.

Exempelvis behöver givare som ger pengar, arbeten eller anläggningar behöver inte nödvändigtvis ha särskilt engagemang för de värden som ligger till grund för sociala rörelser (McCarty och Zald, 1977, s. 1216).

- Strategi och taktik innebär att oron för interaktion mellan sociala rörelser och myndigheter är accepterat. Dock bör det poängteras att sociala rörelsers organisationer har ett antal strategiska uppgifter. Dessa strategiska uppgifter inkluderar mobiliseringssupporters, för att få makteliten att sympatisera med dem och för att på så sätt uppnå förändring. Dilemmat uppstår när man ska välja taktik eftersom ett mål kan komma i konflikt med beteende som syftar till att uppnå ett annat mål. Taktiken påverkas även av interorganisatorisk konkurrens och samarbete (McCarty och Zald, 1977, s. 1217).
- Relation till samhället i stort innebär att samhällen innehar infrastruktur och använder sig av sociala rörelsers industrier samt andra industrier i samhället. Detta leder till att sociala rörelser kan använda sig av redan existerande nätverk, yrkesstrukturer och tillväxt. De kan använda sig av de kommunikationsmedel/media som finns sedan tidigare, tillgången till institutioner och välståndet i samhället (McCarty och Zald, 1977, s. 1217).

Politiska möjlighetsstrukturer

Politiska möjlighetsstrukturer är ett begrepp som använts inom politisk processteori. Teorin om politiska möjlighetsstrukturer studerar relationen mellan politiska institutioners aktörer och de som protesterar mot de politiska aktörerna (Della Porta och Diani, 2006, s. 16). För att rörelse ska uppstå krävs det att aktivisterna ser möjligheten och att de tror att de har makt att förändra, att de skuldbelägger det politiska systemet i samhället (Della Porta och Diani, 2006, s. 18). McAdam (2004:27 i Wettergren och Jamison, 2006 s. 17f) menar att politiska möjlighetsstrukturer innehåller fyra dimensioner:

1. *” Den relativa öppenheten eller slutenheten i det institutionaliserade politiska systemet*
2. *Stabiliteten eller instabiliteten i det breda lager av elitgrupperingar som normalt bär upp en statsform eller ett styrelseskick*
3. *Närvaron eller frånvaron av allierade inom elitgrupperingar*

4. Statens möjlighet och benägenhet att använda tvångsåtgärder”

Wettergren och Jamison (2006, s. 18) nämner att Tarrow (1994) skriver i *Power of Movement* att politiska möjlighetsstrukturer kan leda till att sociala rörelser uppstår. En social rörelse kan uppstå på grund av att den ”legat” och väntat på rätt tillfälle – vilket är en möjlighetsstruktur. En social rörelse uppstår i en ”rörelsecykel vilket innebär att när möjlighetsstrukturer uppstår eller öppnas så är det inte endast en rörelse som uppkommer utan flera, parallella rörelser och motrörelser” (Wettergren och Jamison, 2006, s. 18). Staten försöker motsätta sig detta genom olika motdrag mot rörelserna och del av protesterna inkluderas vilket vidare leder till samhällsförändring. Efter en tid ”försvinner” möjlighetsstrukturerna och gör att rörelserna går tillbaka men detta behöver inte innebära att alla rörelser dör ut. De kan använda sig av sina nätverk, mobiliseringsstrukturer och kommunikationskanaler vid rörelsecykeln (Wettergren och Jamison, 2006, s. 18).

Wettergren och Jamison (2006, s. 18) menar att politiska möjlighetsstrukturer kan vara ett bra analysverktyg i komparativa studier när man försöker förklara och förstå hur rörelser använder sig av olika uttryck i olika länder. Den typen av studier ”förklarar variationer mellan länder men visar inte på några nödvändiga samband mellan positiva värden på de fyra olika komponenterna och förekomsten av rörelser” (Wettergren och Jamison 2006, s. 18). Istället menar de att öppna politiska system delvis motverkar uppkomsten av sociala rörelser eftersom systemen är inkluderande vilket vidare leder till att rörelserna snabbt till exempel blir partier eller andra etablerade institutioner. Vidare finns det ett annat viktigt begrepp inom politiska möjlighetsstrukturer vilket är mobiliseringsstrukturer som är ”kollektiva medel, såväl informella som formella, med hjälp av vilka människor mobiliserar och engagerar sig i kollektivt handlande (ÅW övers. McAdam, McCarthy och Zald: 2004:3 i Wettergren och Jamison 2006, s. 19).”

McCarthy (2004) menar att mobiliseringsstrukturer även inbegriper organisationsformer och handlingsrepertoarer. Wettergren och Jamison (2006, s. 19) menar att Tilly (1988) och Tarrow (1994) anser att mobiliseringsstrukturerna har utvecklats under tidens gång. Sociala rörelser lär sig av och med varandra om vilka olika möjligheter och alternativ men kan också hjälpa till att utveckla organisationsformer och proteststrategier (Wettergren och Jamison, 2006 s. 19). Genom internets och televisionens utbredning i samhället hävdar dagens forskare inom sociala rörelser att rörelserna är mer nätverksbaserade och löst organiserade eftersom internet

inte kräver att en rörelse befinner sig på en viss geografisk plats. Aktörer inom sociala rörelser blir också mer benägna att arrangera ”mediala händelser” för att på så sätt få medias uppmärksamhet och sprida sitt budskap (Wettergren och Jamison, 2006, s. 19f). På samma sätt kan politiska händelser/beslut på ett negativt sätt påverka fackföreningarna. Som exempel kan nämnas förändringen i arbetslöshetskassan 2007 (Kjellberg, 2013). I övrigt kan diskuteras om hur den nära anknytningen mellan socialdemokraterna och fackföreningsrörelsen påverkar medlemsantalet. I vilken mån den individuella aktörens rationella val påverkar val att tillhöra en fackförening eller inte.

Som nämnt i ovanstående teoridel anses den individuella aktören handla rationellt. Vilket bland annat är ett synsätt som Mancur Olson har, där Olson menar att individer vill förbättra sin situation genom att gå med eller delta i sociala rörelser. Där rörelsen eller organisationen kommer att agera utifrån sitt eget intresse (Ring, 2007 s. 140). Dock poängterar Olson att ”[...] individer inte nödvändigtvis frivilligt agerar utifrån gruppens övergripande intresse utan att något annat måste till, något tvingade” (Ring, 2007 s. 140). Genom att detta sker så skapas ett gruppintresse enligt Olson. Eftersom individerna är med och delar på kostnaderna och påfrestningarna får de ta del av det kollektiva intresset och på så sätt nå det kollektiva målet. Liknande argument har Olson för hur organisationer bildats, där det också finns en typ av utbytesförhållande. Kan organisationen visa att den erbjuder potentiella medlemmar något av värde, så kommer organisationen få nya medlemmar och därmed makt att påverka. Olsons perspektiv har senare fått kritik, där forskare anser att det saknas förklaringar till varför individer går med i sociala rörelser som inte gynnar dem själva eller att individen riskerar saker, till exempel sitt liv. Tarrow (1994, i Ring, 2007 s. 140f) menar att Olsons teorier handlar om vinstdrivning och organisation, inte om sociala problem. Olson menar själv att hans teorier inte uttalat handlar om sociala rörelser utan om intressegrupper, där han menar att han endast talar om grupper och inte definierar inte dem på det sätt som sociala rörelser som oftast benämns (Ring, 2007 s. 140f).

Inramning

Inramningsbegreppet myntades av David Snow *et al* (1986) och försöker förklara hur det går till när sociala rörelser mobiliserar sig. Snow *et al* inspirerades av Erving Goffman och det är från Goffmans teorier de lånat begreppet ”ram”. Goffman beskrev ”schematas of interpretation” vilket innebär att göra det möjligt för individer att uppfatta, finna, identifiera

och ge etiketter på händelser/företeelser i det sociala livet eller världen som helhet. Genom att göra detta skapas ramverk som leder/hjälper individer att organisera sig kollektivt (Snow *et al*, 1986 s. 464).

Snow *et al* anpassade Goffmans teori, för att kunna studera hur sociala rörelser konstruerar, tolkar och beskriver verkligheten och sin egen roll i samhället eller världen (Wettergren och Jamison, 2006 s. 20). En ram är ett ”tolkningsschema som förenklar och kondenserar ’världen där ute’ genom att selektivt understryka och koda objektet, situationer, händelser, erfarenheter och handlingsförlopp i någons nuvarande och förflutna situation” (Wettergren och Jamison, 2006, s 20, ÅW övers. Snow och Benford citerade i Tarrow 1994:122). Snow *et al* (Wettergren och Jamison, 2006 s. 20f) delar in inramning i tre olika delar/idéer

1. Diagnostisk inramning – den sociala rörelsen identifierar ett problem i samhället och där orsak eller skuld tilldelas en annan aktör.
2. Prognostisk inramning – rörelsen visar lösningen på problemet genom att identifiera, måltavlor, strategier och taktik.
3. Motiverande inramning – rörelsen skapar en grund för att kunna handla.

De här tre idéerna/delarna är kopplade till hur den kollektiva identiteten skapas och kan delas in i olika strategier som är viktiga för att sociala rörelser ska nå framgång (Snow *et al*, 1986). Strategierna är:

- Frame Bridging - Övertyga individer och/eller andra organisationer att man har gemensamma eller liknande intressen.
- Frame Amplification – Försök till att locka fler sympatisörer genom att betona värderingar som ligger utanför den sociala rörelsens kärnvärdering.
- Frame Extension – Utvidga gränserna för den primära ramen genom att utöka rörelsens agenda och på så sätt kunna locka fler till rörelsen.
- Frame Transformation – Program och värderingar hos vissa sociala rörelser som tvingas att förändra och plantera samt vårda nya värden för att kunna samla stöd och säkra deltagare.

Inramningsanalys kan hjälpa till att fånga processen av hur mening tillskrivs olika konflikter. Symboliska företeelser möjliggör att tillskriva händelser och beteenden hos individer eller grupper och detta underlättar för människor att mobilisera sig (Della Porta och Diani, 2006 s. 74). Della Porta och Diani (2006, s. 81) frågar sig under vilka förutsättningar är inramningar framgångsrika. Inramningarna bör vara trovärdiga, både i deras innehåll och i deras källor. Motsägande meddelanden eller meddelanden som kommer från en aktör med ett problematiskt anseende, eller som är okänd är det osannolikt att den kan locka fram samma mottagande som meddelanden från en aktör som är etablerad i samhället (Della Porta och Diani 2006, s. 81).

Tidigare forskning

Tidigare svensk forskning fokuserar i hög grad på medlemstappet hos svenska fackföreningar. Sedan 1990-talet har fackföreningar förlorat medlemmar och har haft svårt att visa på förändringskraft. Medlemmars förväntningar på vad fackföreningar kan utföra har avtagit de senaste femton åren (Kjellberg, 2003, s. 345). Kjellberg (2003, s. 346) lyfter fram att i Danmark, Finland och Sverige är 75 till 80 procent av arbetstagarna medlemmar i fackföreningar. I Finland har andelen medlemmar ökat med tio procentenheter under de senaste tjugo åren och Danmark har det varit stabilt sedan 1980-talet. I Sverige har förändringen däremot varit den motsatta det vill säga sjunkande medlemstal hos de flesta svenska fackföreningarna. Under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet var det massarbetslöshet i Sverige vilket ledde att fackanslutningen sjönk med rekordhastighet och sedan 1993 har organisationsgraden sjunkit ytterligare. Idag är organisationsgraden lägre än under 1980-talet (Kjellberg, 2003, s. 346).

Hedström (1992) gjorde en studie av Svenska handelsfackföreningar perioden 1890 till 1940 där två huvudfrågor ställts, ”varför engagerar sig individer i kollektiva rörelser och under vilka samhällsförhållanden är det mest sannolikt att kollektiva rörelser uppstår?” (Hedström 1992, s. 3). Hedström menar att nätverksband är viktigt för mobiliseringen av individer. En individs beslut att ansluta sig till sociala rörelser påverkas inte enbart av dennes egen situation utan påverkas även av beteendet hos andra aktörer som ingår i individens sociala nätverk (Hedström, 1992).

I en annan studie från 2013 lyfter Kjellberg (s. 40) fram att anledningen till det kraftiga medlemsraset under 2007 och 2008 beror på alliansregeringens förändring av a-kassan. Från 2006 till 2008 minskade organisationsgraden med sex procentenheter, från 77 procent till 71 procent. Det är ovanligt med en sådan stor nedgång under två år även utifrån ett nationellt perspektiv. Fackanslutningen steg inte under 2008, 2009 och en bit in under 2010 utan låg kvar på 71 procent (Kjellberg, 2013, s. 48). Jämför man den svenska organisationsgraden hos fackföreningar internationellt så ses dock den svenska organisationsgraden som mycket hög. Kjellberg (2013) menar att det beror på den svenska arbetsmarknadsmodellen med "[...] fackliga a-kassor, kollektivavtalens och partsregleringens framträdande roll samt kombinationen av centralisering och decentralisering" (Kjellberg, 2013, s. 48). Det största medlemsraset under 2007 var inom LO:s verksamhetsområden, särskilt i privata tjänstenärningar som hotell- och restaurangbranschen. Det beror på att i den branschen är det många som är unga och utlandsfödda. Kjellberg lyfter även fram att de höjda a-kasseavgifterna kan ge långsiktiga konsekvenser för framtida medlemsutveckling eftersom de efterkommande generationer som kommer ut på arbetsmarknaden kommer att bli tvungna att ta ställning till en samlad fackavgift (inklusive a-kassa). Som för majoriteten kommer att vara högre än för de unga som började arbeta innan 2007 (Kjellberg, 2013, s. 49).

Dan Clawson och Mary Ann Clawson (1999) har i sin artikel *What Has Happened to the US Labor Movement? Union Decline and Renewal* studerat hur den fackliga organisationsgraden minskat hos amerikanska fackföreningarna. De menar att minskningen bland annat beror på flera demografiska faktorer, passivitet av fackföreningarna själva, globalisering, nyliberalism och statens system med mera. 1995 försökte AFL-CIO vända trenden med hjälp av John Sweeney som ville förändra arbetarrörelsen genom innovativ organisering. Som exempel kan nämnas att man försökte påverka invandrare att organisera sig i fackföreningar samt ha feministiska strategier. Arbetarrörelsen i USA måste även hantera ledningsdeltagande eller engagemangsprogram för arbetstagare samtidigt som de experimenterar med att hitta nya former inklusive ha yrkesföreningar, organisera och förstärka sin relation till andra sociala rörelser.

Manuell Castells menar att det verkar som arbeten och arbetsplatser gradvis håller på att förlora sin kollektiva natur, en process som han kallar "individualization of labour" (Della Porta och Diani, 2006 s. 40). Den första effekten av detta har enligt Della Porta och Diani (2006 s. 40) varit försvagningen av fackföreningsrörelsen. De minskade strejkaktiviteterna i

världen tyder på institutionalisering av industriella relationer och avpolitiserings av industriella konflikter. Speciellt under 1990-talet där den minskade organisationsgraden hos fackföreningar indikerar en oundviklig kris i arbetarrörelsen. Den växande servicesektorn som har en fragmenterad social bas är svår att organisera på grund av de växande kraven på flexibilitet hos arbetstagaren och att osäkerheten på arbetsmarknaden ökar på grund av detta. Ökningen av arbetslösa och migranter i världen är ytterligare aktörer som är svåra att mobilisera enligt Della Porta och Diani (2006 s. 40).

Wettergran och Jamison (2006, s. 11) ifrågasätter om det verkligen går att se arbetarrörelsen som en social rörelse eftersom den bärs upp av socialdemokraterna, LO och fackföreningar, och därför istället bör ses som en institutionaliserad rörelse. En institution är enligt författarna en rutinartad interaktion som handlar om organisationens överlevnad. Vidare nämner de att sociala rörelser handlar om att vara på väg någonstans och att de inte ännu nått sitt mål. Organisationer vill hellre kalla sig social rörelse eftersom det har en positiv klang, det uttrycker rörelse framåt samt de framstår som mer levande och rörligare. Enligt Wettergren och Jamison (2006, s.11) bör man studera hur verksamheten och aktiviteter faktiskt bedrivs, hur beslut fattas och vilka som kan vara med i sociala rörelser. De anser att det är viktigt att vara vaksam mot begreppet social rörelse så att det inte urvattnas och enbart blir ett annat ord för organisation.

Metod och data

Jag har tillämpat en kvalitativ metod för att undersöka på vilket sätt fackföreningarna, Seko, Kommunal och Svenska byggnadsförbundet (Byggnads) attraherar/rekryterar nya medlemmar till sina fackförbund genom att studera verksamhetsberättelserna mellan åren 2005 till 2015. Det är sekundärdata som inhämtas, det vill säga material som jag inte skapat själv (Aspers, 2011 s. 167). Jag har gjort en innehållsanalys av verksamhetsberättelserna. När vi studerar texter är det viktigt att hänsyn till att de tillhör olika genrer. Det leder till att texterna produceras och läses i olika sammanhang, vilket vidare leder till att det finns vissa sätt texterna bör utformas och hur de ska läsas och användas. Olika genrer har etablerats över tid

och följer vissa regler till exempel kan det vara om texten ska vara informativ eller underhållande, detta leder till att språket i texten är olika (Ahrne och Svensson, 2015, s. 158f).

En verksamhetsberättelse är oftast tänkt för aktieägare eller individer som är intresserade av företaget eller organisationen. En fackförening har inga aktieägare vem skriver man för i sådana fall? Sina medlemmar tror jag, ett aktiebolag (AB) har sina aktieägare. Anledningen till att jag valt att studera verksamhetsberättelserna är för att jag vill undersöka hur fackföreningarna målar upp bilden av sina medlemmar, hur fackföreningarna försöker locka tillbaka medlemmar och hur de förklarar sitt minskade medlemsantal. Genom valet av att göra en textanalys kan jag lättare studera hur fackföreningarna väljer att ta upp det minskade medlemsantalet med bakgrund av tidigare svensk forskning.

Urval

Studien är begränsad till fackföreningar som ingår i Landsorganisationen (LO). LO är en sammanslutning av fjorton stycken fackliga arbetstagarorganisationer i Sverige. Svenska kommunalarbetsförbundet (Kommunal) bildades 1910 och organiserar sina medlemmar i tolv olika branscher och arbetsgivarna kan vara inom kommuner, landsting och i privat sektor. De tolv branscherna är förskola och skola, arbete med funktionshindrade, grönsektor som innebär djurvårdare, travtränare, jordbruk med flera, hushållsnära tjänster, hälso- och sjukvård, räddningstjänst, kök och restaurang, äldreomsorg, trossamfund, trafik, teknik park och anläggning, fastighet och underhåll (Kommunal, 2016).

Seko grundades 1886 då vid namnet Svenska Postförbundet och slogs sedan ihop 1937 med Järnvägsmannaförbundet, Teleförbundet och övriga statstjänarförbund i Statstjänarkartellen. 1970 bildades Statsanställdas Förbund genom sammanslutning av ett antal mindre förbund och hette så fram till 1995, då förbundet bytte namn till Seko i samband med detta gick Sjöfolksförbundet samman med Seko. Anledningen till namnbytet var på grund av avregleringen av statens bolag. Majoriteten av förbundets medlemmar gick till att vara anställda av privata bolag istället för att vara anställda av staten. Idag organiserar Seko medlemmar inom nio branscher: Post, Civil, Tele, Energi, Sjöfolk, Försvar, Vård, Trafik samt Väg och ban (Seko, 2016).

Under 1880-talet organiserade byggnadsarbetare sig och bildade fackföreningar som tog strid mot arbetsgivare som vägrade att ge dem goda arbets- och levnadsvillkor. Svenska Träarbetareförbundet bildades 1889 och la grunden till Svenska Byggnadsarbetareförbundet (Byggnads, 2015). Idag är Byggnads en fackförening för arbetstagare inom byggbranschen och anläggningssektorn (Byggnads, 2015).

Genomförande

Det insamlade materialet införskaffades genom fackförbundens webbsidor samt från arbetarrörelsens bibliotek och arkiv. För att kunna studera och analysera materialet har verksamhetsberättelsernas del om hur fackföreningarnas medlemsantal minskat eller ökat samt vilka arbetssätt de har för att locka nya medlemmar och få befintliga att stanna kvar, plockats ur. När dessa delar om medlemmarna tagits fram ur verksamhetsberättelserna har sedan kodning av materialet skett. Enligt Aspens (2011, s.168) är ”en kod är en definition på hur man ska strukturera sitt material”. Mina koder har varit relaterade till första ordningens konstruktion vilket innebär att koden inte är ett teoretiskt begrepp utan kopplat till aktören (Aspens, 2011, s. 168). Mina koder har varit induktiva vilket innebär att koderna uppstår genom att jag identifierat dem i materialet jämfört med deduktiva koder som är kopplat till teoretiska begrepp (Aspens, 2011, s. 169). Mina koder har bland annat varit *medlemskontakt*, *LO*, *utbildning*, *rekryteringsmaterial*, *utbildning* med flera. Detta för att jag enkelt skulle kunna sortera och få fram det viktigaste ur verksamhetsberättelserna för att sedan kunna jämföra koderna mellan de olika fackföreningarna och koppla samman dem med min teori. Jag har valt att koda mitt material med hjälp av marginalmetoden, vilket innebär att man markerar sina koder i marginalen av sitt material (Aspens, 2011, s. 185).

Resultat

I detta kapitel presenteras resultatet av mina studier av fackföreningarna Kommunal, Seko och Byggnads, hur de lockar nya medlemmar och vilka arbetssätt/metoder som de använt sig av under perioden 2005 till 2015. Först kommer ett kort avsnitt med medlemsstatistik under perioden 2005 till 2015 för att visa hur skillnaden ser ut mellan de olika fackföreningarna. Analysen grundar sig på teorier om resursmobilisering, politiska möjlighetsstrukturer och inramning. Utifrån tabell och diagram har det gått att utläsa att Kommunal lyckats vända trenden, varpå en beskrivning om vad Kommunalt gjort för att få tillbaka och nå nya medlemmar är befogad. Därefter följer en jämförelse med hur Seko och Byggnads arbetat och vilka slutsatser man kan dra av detta.

Förändring i medlemsstatistik perioden 2005 till 2015

År	Kommunal	Seko	Byggnads
2005	568 622	153 081	128 237
2006	564 036	149 780	127 438
2007	529 868	140 486	117 745
2008	513 284	136 261	114 653
2009	508 930	129 127	113 156
2010	506 878	128 415	110 348
2011	504 600	123 401	106 013
2012	506 912	120 864	104 051
2013	510 364	119 045	102 753
2014	514 388	116 531	102 550
2015	521 974	113 902	102 139

Tabell 1: Medlemsstatistik för fackförbunden kommunal, Seko och Byggnads under åren 2005 till 2015

I Tabell 1 kan utläsas att antalet medlemmar minskar för alla tre studerade fackföreningarna fram till år 2012. Medlemsantalet i alla tre fackföreningar har sjunkit under åren. Ur diagrammet kan man utläsa att den största förändringen skedde mellan åren 2006 och 2007. En förklaring skulle kunna vara förändringen av arbetslöshetskassan som började gälla 2007.

Som tabell 1 visar har Kommunal haft det största medlemstappet i absoluta tal. Däremot är den procentuella minskningen betydligt större för Seko och Byggnads där minskningen är runt 25 procent. Kommunals minskning har legat runt nio procent under hela perioden. Under perioden 2005 till 2010 har Kommunal haft en minskning på cirka tolv procent medan Seko haft en minskning på nitton procent och Byggnads cirka sexton procent av medlemsantal. Under perioden 2010 till 2015 har Kommunal haft en ökning på cirka tre procent medan Seko haft en minskning på cirka tretton procent och Byggnads har haft en minskning på åtta procent av medlemsantal.

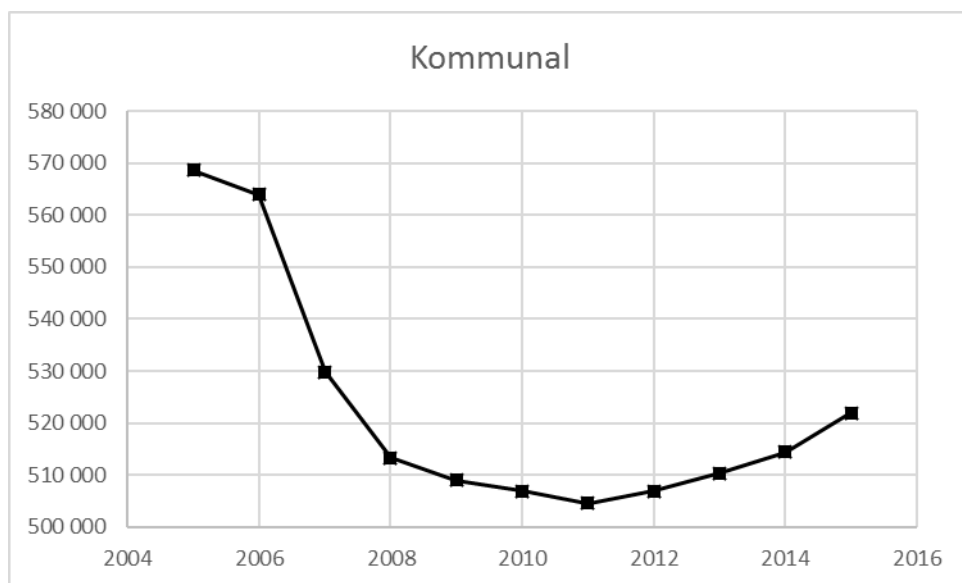

Diagram 1 Medlemsantalet hos kommunalarbetsförbundet mellan åren 2005 till 2015

Diagram 1 visar att medlemsantalet minskat först kraftigt mellan åren 2006 och 2008 för att sedan plana ut. En förklaring till den drastiska minskningen skulle kunna vara förändringen av arbetslöshetskassan som slog hårt mot Kommunals låglönemedlemmar. Man kan också konstatera att från 2012 har skett ett trendbrott av vilket skulle kunna bero på att fackföreningen aktivt arbetar för att nå nya medlemmar och behålla befintliga till exempel genom att erbjuda olika typer av förmånliga försäkringar.

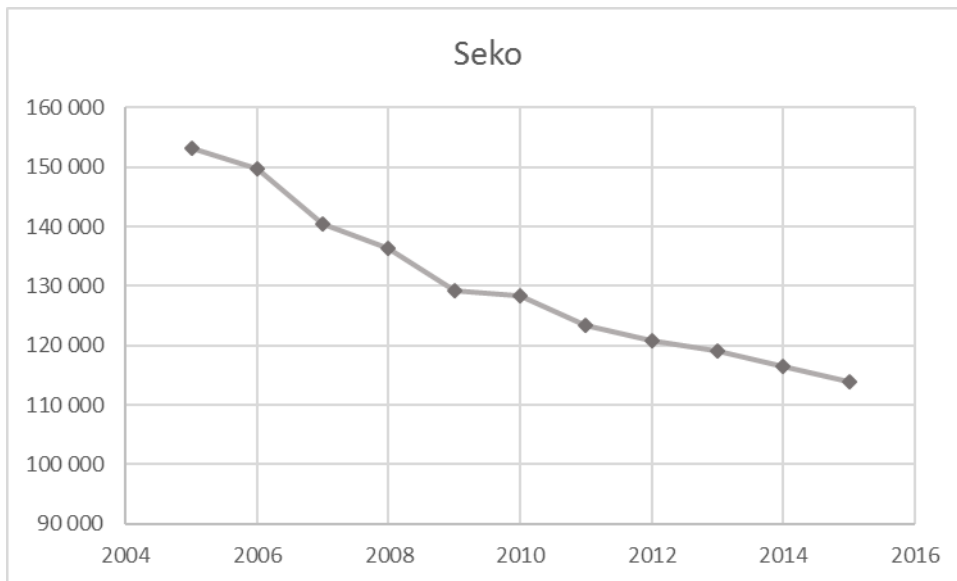

Diagram 2 Förändringar i medlemsantalet hos SEKO mellan åren 2005 till 2015

Diagram 2 visar en stadig minskning av Sekos medlemmar under hela den studerade perioden.

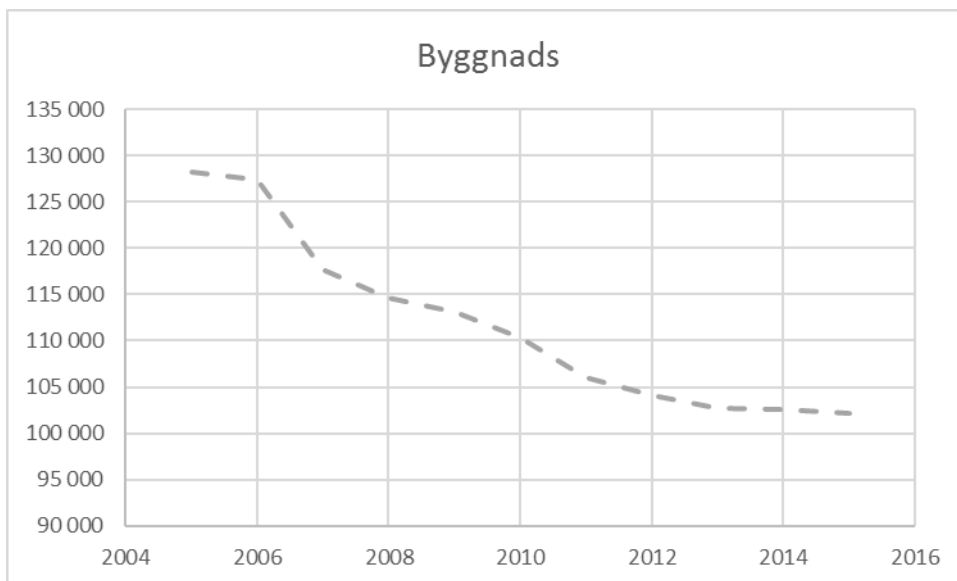

Diagram 3

Trenden i diagram 3 visar en stadig minskning av medlemsantal ho Byggnads, dock kan man se att kurvan har börjat plana ut från och med 2012.

Resursmobilisering

Det minskade medlemsantalet i fackföreningar kan förklaras av ”free-rider” problemet. Det innebär att individer inte ser nyttan med att gå med i sociala rörelser eftersom om rörelsen lyckas kan de ändå ta del av ”kakan” (Wettergren och Jamison, 2006 s. 21). Det skulle kunna vara så att många arbetstagare väljer att inte gå med i fackföreningar för att de anser att a-kasseavgiften är för hög eller att de har tillräckligt skydd eftersom de flesta arbetstagare har ett visst grundskydd i sitt kollektivavtal som fackföreningarna avtalat fram. Frågan är då hur gör fackföreningar för att locka medlemmar med bakgrund av ovanstående?

Kommunal

Kommunal premierar sina medlemmar när de värvar en kollega som ny medlem (Kommunal, 2014, s. 13). Under 2012 fick de medlemmar som värvat en kollega till fackföreningen en biobiljett (Kommunal, 2012, s. 14). Genom att välja att premiera sina medlemmar leder det till att Kommunal får en del nya medlemmar. Ytterligare ett exempel är att Kommunal har ett gratis medlemskap för skolungdomar (Kommunal, 2008, s. 15).

”Sedan kongressen 2007 beslutade om gratis medlemskap för gymnasieungdomar har antalet studerandemedlemmar i Kommunal ökat stadigt. Skolan är en viktig mötesplats där Kommunal kan ta del av framtida medlemmars förväntningar och behov.”

Genom att premiera skolungdomar med ett gratis medlemskap kan det leda till att ungdomarna efter sin skoltid väljer att fortsätta att vara medlem i Kommunal. Kommunal stödjer också annan verksamhet. Som exempel har Kommunal en travtour för lärlingar i samarbete med V75 och elitloppet. De är även en samarbetspartner till Svenska Fotbollsförbundets distriktsturnering för flickor upp till sexton år sedan 1991. Kommunal finns representerade på Tjejmilen och 2012 hade de ett stort tält på Gärdet där medlemmar kunde förvara värdesaker och kläder (Kommunal, 2012, s. 17f). Dessa båda exempel anser jag går att koppla till incitament som diskuteras inom resursmobilisering. En mer utförligare diskussion kommer att föras vid det jämförande avsnittet mellan Kommunal och de andra två fackföreningarna.

Vid konflikter och varsel tenderar medlemmarna att strömma till Kommunal. Kommunal får fler medlemmar under konflikt- och varseltider. Under 2008 valde felorganiserade inom Transport att gå över till Kommunal och Kommunal intensifierade sin medlemsvärvning för att locka fler medlemmar (Kommunal, 2008, s. 17). Ytterligare ett exempel är att under varsel- och konflikt tider är att Kommunal syns mer bland arbetsområden i konflikt, dels för att bli synliga men framför allt för att hjälpa sina befintliga medlemmar att inte få försämrade arbetsvillkor.

Wettergren och Jamison (2006, s. 15) diskuterar att sociala rörelser skaffar sig viktiga resurser genom att mobilisera stödgrupper bland befolkningen. En stor resurs som Kommunal har är tillgången till LO som hjälper fackföreningen att bland annat utbilda och utveckla förtroendevalda och anställda inom Kommunal. Ytterligare exempel på resursmobilisering var när Kommunal 2008 erbjöd sina medlemmar det så kallade LO-paketet (Kommunal, 2008, s. 22). LO-paketet innehöll ett stort antal försäkringar för samtliga medlemmar. ”Följande försäkringar ingick medlemskapet: hemförsäkring, fritidsförsäkring, barngrupplivförsäkring, kompletterande tjänstegrupplivförsäkring, inkomstförsäkring, gruppsjukförsäkring för deltidsbrandmän (Kommunal, 2008, s. 22).” Förtroendevalda i fackföreningen får sin spetsutbildning med LO:s centrala kurser, dock har antalet från Kommunal halverats. Nedgången förklaras av indragna statsbidrag till arbetsmiljöombuden och det kan bero på att LO-förbunden vill att arbetsgivarna ska stå för kursavgiften vilket resulterat att det blivit svårare att rekrytera arbetsmiljöombud (Kommunal, 2007, s. 19). Genom att erbjuda utbildning till förtroendevalda och försäkringar till medlemmarna kan de locka fler medlemmar och få de som vill engagera sig i fackföreningen.

Seko och Byggnads

Seko premierar också sina medlemmar. Under 2006 införde till exempel Seko att om befintliga medlemmar rekryterade en ny medlem skulle dessa premieras med en biobiljett, där cirka 4000 biljetter delades ut (Seko, 2006 s. 16). Det kan leda till att fler medlemmar väljer att engagera sig för att locka fler medlemmar till fackföreningen eftersom att de får en biobiljett. För att väcka intresse hos yngre blivande medlemmar har Byggnads bland annat en tiokamp som anordnats sedan 1998. De bedriver även en fotbollsturnering tillsammans med Svenska Fotbollsförbundet samt anordnar yrkestävlingar i skolor så att unga kan utbyta erfarenheter med varandra och detta anser de kan lägga en grund för framtida hantverkare

(Byggnads, 2013, s. 13f). Dessa två exempel går att koppla till incitament för att locka nya medlemmar och är en del av diskussionen rörande resursmobilisering.

Eftersom Seko och Byggnads även samordnas av LO så får de hjälp och resurser av LO. Seko har varit representerat i ett forum som kallades *Högre organisationsgrad* som varit ett sätt för erfarenhetsutbyte mellan förbund och ett diskussionsforum för hur man ska agera gemensamt för att öka effekten av sina insatser (Seko, 2007, s.17). Tjugoen deltagare från Byggnads deltog i LO:s ungdomsforum och var under tre dagar på Brunnsviks folkhögskola där temat för 2007 var medlemsnyttan och kollektivavtal (Byggnads, 2007, s. 30). Eftersom det var så få som deltog under ungdomsforumet är det tveksamt att de kan påverka särskilt mycket för ett ökat medlemsantal.

Seko nämner i sina verksamhetsberättelser att många av deras medlemmar missnöjesutträder och att det beror på att Unionen, ST (fackföreningar som tillhör TCO) och Ledarna (fackförbund för chefer) lockar till sig Sekos medlemmar (Seko, 2015, s. 7). Dock poängterar Seko att de inte tappar allt för många medlemmar på grund av detta utan att påverkan ligger mer på nyanställda som väljer att gå med i Union istället för Seko (2015, s. 7). För att möta konkurrensen har Seko valt att ha flera olika typer av utbildningar och konferenser om hur man ska kunna bemöta missnöjesutträden. Under assistentkonferensen diskuterades Sekos rutiner av missnöjesutträden som ett led att få en mer enad och effektiv hantering. Även introduktionsmedlemskap är en viktig del för att locka nya medlemmar (Seko, 2015, s. 7).

Under 2011 beslutade Byggnads att ett medlemscenter skulle byggas. På så sätt skulle fackföreningen kunna få större medlemskontakt genom att befintliga medlemmar lättare kan nå fackföreningen via telefon eller via mejl. Fackföreningen kan också kontakta blivande medlemmar och erbjuda dem medlemskap på ett enklare sätt. Medlemscentret byggdes upp för att avlasta anställda ute i regionerna (Byggnads, 2011 s. 27). Genom att bygga upp ett center anser jag att det går att koppla till relationen till samhället i stort som McCarthy och Zald jämför med traditionella sociala rörelser (1977, s. 1217). Samhällen har en infrastruktur som sociala rörelser kan använda sig av, det kan till exempel vara existerande nätverk, yrkesstrukturer, kommunikationsmedel, tillgång till institutioner et cetera (McCarthy och Zald, 1977, s. 1217). Byggnads använder sig dels av kommunikationsmedel som redan finns i samhället eftersom de väljer att utveckla medlemscentret där medlemmar ska kunna kontakta

dem via mejl. I sin verksamhetsberättelse från 2012 skriver Byggnads att medlemscentret varit en viktig medlemsåtgärd för att locka nya medlemmar (Byggnads, 2012, s. 16).

Verksamheten startades i maj 2012 (Byggnads, 2012, s. 18). I oktober 2012 beslöt förbundsstyrelsen i Seko att ge klartecken för att starta ett samarbetsprojekt med Byggnads för att ha ett gemensamt medlemscenter på förbundskontoret på Hagagatan (Seko, 2012, s. 7). Anledningen till att Seko ville samarbeta med Byggnads skulle kunna bero på att det gett positiv effekt. Genom samarbetet kan de ta lärdom av fel och svårigheter Byggnads redan upplevt. Jag anser att det går att ses som ett nätverk liknande de argument McCarthy och Zald (1977) använder sig av att sociala rörelser kan använda sig av existerande nätverk samt tillgången till yrkesstrukturer eftersom som nämnt kan Seko ta lärdom av Byggnads. Under 2012 lyfter även Byggnads fram att fackföreningen varit mer närvarande i sociala medier som Twitter, Facebook, Youtube och sin egen blogg (2012, s. 16). Sociala medier är en oerhört stor del för människor i det svenska samhället. Byggnads lyfter fram att ”under en genomsnittlig månad hade 6480 unika användare sett information kopplat till Byggnads Facebooksida. (Byggnads, 2012, s.16f).”

Jämförelse mellan Kommunal och Seko samt Byggnads

Inom rational choice theory diskuteras begreppet selektiva incitament (selective incentives) för få medlemmar att engagera sig i rörelsen och för att motverka ”free-rider” problemet. Det finns två typer av selektiva incitament, inre och yttre. Inre incitament innebär de värderingar och solidariska band som delas av gruppen snarare än av materiella motiv. Yttre incitament består av förväntningar som individer har och som delas av gruppen. Dessa studeras som belöning och sanktioner i gruppen och andra sociala aktörer kan använda sig av inre incitament när de står inför ett beslut eller avslag för att bli involverade kollektivt (Della Porta och Diani, 2006, s. 101). Kommunal och Seko premierar sina medlemmar när dessa rekryterat en ny medlem till fackföreningen. Det kan ses som ett yttre incitament, genom att Seko premierar sina medlemmar med en biobiljett så skapar Seko en lockelse för befintliga medlemmar att ”hjälpa” till att hitta nya medlemmar. Ytterligare exempel på incitament är när Kommunal och Byggnads anordnar och deltar i tävlingar samt samarbetar med andra föreningar vid tävlingar. Det är tydligt att Byggnads och Kommunal försöker locka nya medlemmar genom att stödja idrott. Det kan skapa inre incitament eftersom tävlingarna kan leda till att medlemmar och icke medlemmar uppfattar att de delar värderingar (till exempel

att idrott för unga är viktigt) som ligger utanför Kommunal och Byggnads kärnverksamhet och kärnvärdering. Det kan skapa en grupp som ”känner” med varandra.

McCarthy och Zald (1977) diskuterar strategi och taktik som innebär att sociala rörelsers organisationer har ett par strategiska uppgifter för att få sympatisörer och makteliten att sympatisera med dem för att uppnå förändring. McCarthy och Zald (1977) menar att det finns ett dilemma som uppstår när rörelsen ska välja taktik eftersom ett mål kan komma i konflikt med ett annat mål. Taktiken som rörelsen har kan även påverkas av interorganisatorisk konkurrens och samarbete (McCarthy och Zald, 1977, s. 1217). Ovan nämndes att Kommunal lockade till sig felorganiserade från Transport till sin fackförening (Kommunal, 2008, s. 17). Det anser jag går att kopplas till McCarthy och Zalds diskussion kring strategi och taktik. Vid konflikter och varsel tenderar Kommunal att synas mer inom det verksamhetsområdet som är i kris och lockar till sig nya medlemmar genom synlighet och att ”ta” dem från andra fackföreningar. Seko nämner att många missnöjesutträder och går över till andra fackföreningar. Det skulle kunna vara så att fackföreningar har som strategi att ”ta” eller locka medlemmar från andra fackföreningar när föreningarna är i konflikt- och varselperioder.

Resursmobiliseringsperspektivet ser aktörerna som rationella och betonar tillgången av resurser samt relationen till myndigheter och samspel till andra sociala rörelser (McCarthy och Zald, 1977, s. 1212). Jag anser att tillgången till LO som alla tre fackföreningarna kan ta del av, delvis går att se som en resurs i relation till andra sociala rörelser som till exempel TCO och fackföreningar inom TCO. Jag tänker mig att det går att se LO som en del av arbetarrörelsen och att fackföreningarna bör ha en god relation till LO vilket kan kopplas till ickemateriella resurser, det krävs vänskap mellan fackföreningarna och LO för att samarbetet mellan dem ska fungera. LO ger fackföreningarna också materiella resurser till exempel genom sin utbildning som kan ses som en konkurrens fördel. Genom att LO utbildar fackföreningarna leder det även till att fackföreningarna ”får” ickemateriella resurser eftersom medlemmar och anställda skaffar sig humankapital genom utbildningarna. Alla tre fackföreningarna har som sagt tillgång till LO men utnyttjar möjligheten på olika sätt och det skulle kunna förklara varför Kommunal lyckats bättre än de andra.

Politiska möjlighetsstrukturer

För att en politisk möjlighet ska uppstå krävs det att sociala rörelserna ”ser” möjligheten att förändra och protestera mot det politiska etablissemanget (Della Porta och Diani, 2006, s. 18). Under 2007 införde den borgerliga regeringen förändringar i arbetslöshetskassan vilket ledde till att medlemsavgiften till fackföreningarna blev avsevärt mycket högre än innan (Seko, Kommunal och Byggnads, 2007, 2008). Detta ledde till att Kommunal tappade 20 938 medlemmar, Seko 11 359 stycken medlemmar, Byggnads 4589 stycken medlemmar under 2007 till 2009. Medlemsminskningen fortsatte för Kommunal fram till 2011 och trenden har ännu inte brutits för Byggnads och Seko som fortsatt att minska, även om en viss avmattning kan ses hos Byggnads.

Kommunal

För att locka nya medlemmar speciellt unga och studerande har Kommunal infört ett gratis studerandemedlemskap under 2007 (Kommunal, 2008 s. 15). I sin verksamhetsberättelse från 2009 nämner Kommunal att studerandemedlemmarna ökar stadigt (Kommunal, 2009, s. 17)

”Skolinformationen är en viktig länk till att värva fler till Kommunals idé, en grund till ett framtida medlemskap. Förbundet har under året fortsatt arbetet med att interagera ungdoms- och skolfrågor med medlemsvärkning. Allt fler avdelningar blir mer aktiva i det arbetet”

Ytterligare exempel på hur Kommunal försöker locka nya medlemmar var vid konflikten 2008 när varsel lades inom trafikområdet. Avtalskonflikten ledde till ett ökat medlemsantal hos Kommunal (Kommunal, 2008, s.17).

”Medlemsvärningen intensifierades inför årets avtalskonflikt och över 1200 nya medlemmar skrevs in i förbundet. Enbart i Stockholm blev det över 700 nya medlemmar. Den varslade konflikten fick många felorganiserade medlemmar i Transport att strömma över till Kommunal, vilket ger en starkare facklig organisation”

Kommunal fick troligtvis fler medlemmar på grund av avtalskonflikten och felorganiserade medlemmar såg vikten av att vara med i ”rätt” fackförening för att då uppfattade medlemmarna att det fanns en större chans att få behålla sitt arbete. 2013 varslade Kommunal

om en busstrejk mot SKL (Sveriges kommuner och landsting) vilket ledde till att fackföreningen återigen fick nya medlemmar (Kommunal, 2013, s. 7).

Under 2008 genomfördes en attitydundersökning bland unga mellan 18 och 30 år. LO, Seko, Kommunal, HRF och Handels studerade tillsammans vilken inställning unga människor har till facket (Kommunal, 2008, s. 17).

”Resultatet visar att unga människor ofta tycker att facket är bra men inte något som de själva behöver, eftersom de ser sig själva som sin egen fackförening. Många ungdomar talar inte om att de skulle ha gemensamma intressen med sina arbetskamrater, utan perspektivet är individuellt – den anställda och dennes behov i relation till arbetsgivaren.”

Detta skulle kunna förklara minskningen av yngre medlemmar inom fackföreningen, för dem inte ser nyttan av att vara med i facket och vad facket kan erbjuda sina medlemmar. Under 2009 hade Kommunal ett särskilt arbetsmöte för att skapa nya perspektiv på medlemsvärvningen. Där en arbetsgrupp med anställda och förtroendevalda fått stöd av en lärare från *Berghs School of Communication* för att undersöka olika infallsvinklar för att hitta nya vägar till ett attraktivt Kommunal (Kommunal, 2009, s. 18).

Seko och Byggnads

Seko lyfter fram att de har haft svårt att rekrytera unga på grund av att ungdomar och studerande anser att medlemsavgiften är för hög i förhållande till sin inkomst som extraarbetare (Seko, 2006 s. 11). Under 2005 beslutade förbundsstyrelsen inom Seko att klubbar och avdelningar inom Postkoncernen skulle avstå från medlemsavgiften för nya medlemmar i nio månader under 2006 för att möta den fackliga konkurrensituationen från statstjänstemannaförbundet som länge konkurrerat med Seko med reducerade avgifter (Seko, 2005, s. 16). Under avtalsrörelsen 2007 varslade Byggnads om en konflikt. Arbetsgivarsidan vägrade att skriva under ett avtalsförslag som var ett steg för lika avtal på bygg- och anläggningsområdet (Byggnads, 2007, s. 4f).

Arbetsgivarsidan vägrade att gå med på våra krav och var istället mer intresserade av att cementera motsättningarna och fortsätta arbetet med att försvaga Byggnads ställning. Under medlingsproceduren blev det allt mer klart att arbetsgivarsidan inte tänkte gå oss till mötes och den 18 april utlöstes den varslade konflikten. På tisdagsmorgonen den 24 april skrevs avtalet på och konflikten avblåstes.

Detta resulterade att Byggnads fick ett bra avtal för sina medlemmar med ökade lönepåslag, förkortad arbetstid och bättre pensionsvillkor. Byggnad valde att ta bort arvodet för mätning och granskning vilket innebär att medlemmarna får mer pengar i plånboken trots en högre medlemsavgift (Byggnads, 2007, s. 5). Utifrån resonemanget ovan skulle man kunnat förvänta sig att antalet medlemmar snarare skulle öka än minska då Byggnads genom olika aktiviteter såg till att medlemmarna fick mer i plånboken. Istället minskade antalet medlemmar med cirka 3000 personer. En anledning skulle kunna vara att Byggnads varit dåliga på att kommunicera vad de åstadkommit till medlemmarna.

2013 hade Seko varsel på flera av sina avtalsområden och tvingades till konflikt för att säkra sina medlemsgrupper. Varslen- och konfliktperioden har lett till att fler medlemmar valt att ansluta sig till Seko på de arbetsområden som varsel lagts. Seko lyfter fram att det visar att när facket tar kamp för medlemmarna och ett aktivt arbetsplatsarbete så ger det resultat (Seko, 2013 s. 8). Ytterligare ett exempel på konflikt för Seko är under 2014 då det var en konflikt på spårområdet i Skåne, på grund av att arbetsgivaren missbrukade möjligheten till timanställningar. Konflikten ledde till att Seko fick 130 stycken nya medlemmar (Seko, 2014, s. 7).

Båda fackföreningarna arbetar mycket med att arbeta fram olika informationsmaterial och introduktionsutbildningar för att visa varför det är viktigt att gå med i fackföreningar. Under 2009 påbörjade det Centrala utbildningsrådet hos Byggnads en omfattande utredning av avdelningarna och förbundets utbildningsmaterial för att kunna erbjuda ett mer attraktivt utbildningsinnehåll i de centrala utbildningarna (Byggnads, 2009 s. 29). Genom att studera och utveckla sitt utbildningsmaterial anser jag att Byggnads försöker att ta reda på vad de behöver förändra för att visa vilket värde facket kan ge till medlemmar och hur de kan utbilda till exempel förtroendevalda. Seko valde att under 2009 ge alla sina medlemmar en facklig introduktionsutbildning även för de som inte var fackligt anslutna. Syftet var liknande Byggnads perspektiv, att berätta om fackets roll och fackliga medlemskapets värde (Seko, 2009 s. 10).

Jämförelse mellan Kommunal, Seko och Byggnads

Under konflikt- och varselperioder strömmar medlemmarna till fackföreningarna, vilket kan visa att det är en politisk möjlighet för fackföreningarna att kunna locka fler medlemmar. För att protester ska uppstå så krävs det att en social rörelse ser en möjlighet att öka sitt omfång (Della Porta och Diani, 2006, s. 18). Det går även att dra paralleller till Olsons argument kring utbytesförhållande (Ring, 2007, s. 140). Utbytesförhållande innebär att organisationen/rörelsen visar att den har något av värde som intresserar den potentielle medlemmen vilket leder till att organisationen får fler nya medlemmar och därmed får mer makt att påverka samhället (Ring, 2007 s.140). Jag tänker mig att utbytesförhållande är centralt, eftersom för att fackföreningen ska kunna attrahera nya medlemmar krävs det att fackföreningarna kan visa vilket värde och vilka fördelar det finns av att vara medlem. Enligt Olson (1965) kommer individer inte nödvändigtvis att agera frivilligt utan att det krävs något tvingande för att de ska bli delaktiga i en social rörelse (i Ring, 2007 s. 140). Under konflikt- och varselperioder tenderar medlemmarna att strömma till och det kan bero på att fackföreningen ser en politisk möjlighet att synas ännu mer för sina medlemmar. Känslan hos de potentiella medlemmarna är ungefär som att de "tvingats" till att gå med i facket för annars kommer de inte att ha någon som kommer att föra deras talan. Detta kan bero på att vid varsel är facket den enda förhandlingspart som finns för de anställda.

Under 2007 som jag nämnt infördes en förändring av a-kassan vilket innebar att medlemsavgiften blev mycket högre för medlemmarna och att det blev ett stort medlemstapp för fackföreningarna. För att en politisk möjlighet ska uppstå krävs det att den sociala rörelsen uppfattar den som en möjlighet att förändra (Wettergren och Jamison, 2006, s. 18). I detta fall saknades det politiska möjligheter för fackföreningarna. Kommunal, Seko och Byggnads uppfattade inte att de var tvungna att genomföra en stor förändring av strukturen i fackföreningen för att kunna behålla de medlemmar som senare valde att gå ur.

Inramning

Inramning är ett tolkningsschema som gör det möjligt för individer att identifiera, lokalisera, uppfatta och sätta etiketter på händelser som skett i livet och i omvärlden (Snow *et al*, 1986 s. 464). Fackföreningar är en del av arbetarrörelsen, vars framgångar kan tänkas förklaras genom fyra strategier formulerade av Snow *et al* (1986), det vill säga: Frame Bridging, Frame Amplification, Frame Extension och Frame Transformation.

LO är en centralorganisation vari Seko, Byggnads och Kommunal tillsammans med andra fackföreningar ingår. Genom att LO samordnar fackförbunden i sitt arbete samt uppträder LO:s fackföreningar för det mesta gemensamt i lönerörelserna. Att LO existerar visar på att arbetarrörelsen framgångsrikt använt Frame Bridging. Frame Bridging innebär att sociala rörelser övertygar individer och/eller organisationer att det finns gemensamma eller likartade intressen (Snow *et al* 1986, s. 467). Ett exempel på att detta skulle kunna vara att arbetarrörelsen genom LO har övertygat sina medlemmar om vikten av ett bra kollektivavtal som skyddar arbetstagarna på arbetsmarknaden.

Kommunal

Under 2013 hade Kommunal Fairtrade-fika på arbetsplatser runt om i Sverige för att belysa vikten av bra arbets- och levnadsvillkor samt hur Kommunal arbetar för att förbättra villkoren för människor i andra länder (Kommunal, 2013, s. 7). Detta går att koppla till Snow *et al* (1986) diskussion angående Frame Extension vilket innebär att Kommunal arbetar tillsammans med andra fackföreningsrörelser i utvecklingsländer. En vidare diskussion kommer att föras vid jämförelseavsnittet.

Kommunal arbetar också för att lyfta fram frågor kring jämställdhet och mångfald. Under 2011 var Kommunal engagerad under Pridefestivalen. Fackföreningen medverkade vid två seminarier i samarbete med RFSL och LO. ”Syftet var att påvisa behovet av kunskap i HBT-frågor för personal inom förskolan och behovet av öppenhet i arbetslivet rörande HBT” (Kommunal, 2011, s.18).

Seko och Byggnads

Under 2009 drev Seko fem stycken bilaterala projekt, fyra på Filipinerna samt deltog i multilaterala biståndsprojekt. Seko driver ett fackligt utvecklingsprojekt med ryska post- och teleförbundet och som till största delen finansieras av Seko (Seko, 2009, s. 12).

Snow *et al* (1986, s. 473) talar om Frame Transformation vilket innebär att program och värderingar hos vissa sociala rörelser tvingas att förändra, skapa och bidra till nya värden för att nå stöd och få nya medlemmar. Byggnads nämner i sina verksamhetsberättelser att de arbetar mycket för att rekrytera kvinnliga medlemmar och hur föreningen kan arbeta för att behålla de redan befintliga. Det stämmer bra med rådande värderingar i samhället. I sin verksamhetsberättelse från 2014 nämner Byggnads att de har fem mål fram till 2022 för att nå jämställdhet och mångfald. Undersökningar av byggbranschen visar att kvinnor, etniska minoriteter samt människor med annan sexuell läggning än heterosexualitet lämnar byggbranschen. De menar att ”man anser att arbetsmiljön kännetecknas av en grabbig attityd med ett tufft arbetsklimat” (Byggnads, 2014, s. 19). De fem målen som Byggnads vill nå upp till 2022 är (Byggnads, 2014, s. 19) :

- 1. Att minst fem procent av Byggnads medlemmar är kvinnor.*
- 2. Att Byggnads är en organisation som tydligt arbetar med jämställdhet och mångfaldsfrågor.*
- 3. Att attityderna inom byggsektorn har förändrats så att jämställdhet och mångfald är självklara frågor inom byggsektorn.*
- 4. Att alla i Byggnads är bärare av uppgiften att stärka jämställdhets- och mångfaldsfrågor och att det i varje region finns en jämställdhetsansvarig ombudsman*
- 5. Att Byggnads har ett utvecklat nätverksarbete i jämställdhets- och mångfaldsfrågorna*

Jämförelse mellan Kommunal, Seko och Byggnads

Frame Extension innebär att sociala rörelsen utvidgar sina gränser och ramar genom att utöka sin agenda och på så sätt kan rörelsen locka fler medlemmar/sympatisörer (Snow *et al*, 1986, s. 472). Genom att Byggnads och Kommunal lyfter fram att de stöttar olika typer av fackligt arbete i andra länder anser jag att de anammat Frame Extension som strategi, och detta kan leda till en ökning av medlemsantal. Som strategi har Kommunal använt sig av Fairtrade-fika och Seko av olika biståndsprojekt under 2009. Genom sitt arbete lyfter de fram andra viktiga

frågor som kan leda till att nya medlemmar väljer att gå med i facket för att det är en viktig fråga och överensstämmer med den individuella medlemmens värderingar.

Kommunal och Byggnads arbetar på olika sätt för att nå mångfald och jämställdhet. Det kan bero på flera saker men jag tror som nämnts ovan att Byggnads har en mer grabbig attityd vilket kan bero på att byggbranschen traditionellt sett har och har haft fler män som medlemmar. Detta har skapat en viss jargong och för att förändra jargongen behöver Byggnads aktivt arbeta för att förändra den. Kommunal har många av sina medlemmar inom skola och förskola, hushållsnära tjänster, äldreomsorg med mera. Många av medlemmarna är kvinnor, vilket kan skapa en mer accepterande och omhändertagande arbetsplats. Därför har Kommunal valt att vara med under Pride för att förstå hur de kan arbeta för en ännu mer accepterande arbetsplats (Kommunal, 2011, s.18). Detta kopplas med Snow *et als* diskussion kring Frame Transformation där sociala rörelser försöker att förändra och skapa nya värden för att få nya medlemmar (1986, s. 473). Genom denna typ av förändring visar både Byggnads och Kommunal att de vill locka medlemmar som inte är heterosexuella och i Byggnads fall även få fler kvinnliga medlemmar.

Slutsats

Uppsatsen studerar och analyserar hur fackföreningarna Seko, Byggnads och Kommunal attraherat nya medlemmar under perioden 2005 till 2015. Teorierna som ligger till grund för analysen är resursmobilisering, politiska möjlighetsstrukturer och inramning. Min frågeställning är:

- *Varför har Kommunal lyckats vända en nedgående trend i medlemsantal tillskillnad från Byggnads och Seko?*

Statistiken över medlemsantalet mellan 2005 och 2015 visar att alla tre studerade fackföreningar har minskat sitt medlemsantal. Kommunal har dock lyckats att vända den negativa trenden, medan Byggnads har sedan 2013 stabiliserat antalet medlemmar. Seko fortsätter stadigt att minska. Det kan finnas olika förklaringar, en är att Posten som har den största medlemsbasen är i kris med stadigt minskade antal anställda. En annan förklaring kan vara att vissa medlemmar inte längre ser sig som en del av LO-kollektivet utan har lättare att identifiera sig med ett tjänstemannakollektiv, TCO. De tre fackföreningarna arbetar likartat med att locka fler medlemmar, trots detta är det alltså endast Kommunal som lyckats vända den negativa trenden. Att nämnda fackföreningar arbetar likartat är inte förvånande. De är alla under LO:s paraply och använder sig av LO:s utbildningar och riktlinjer.

Kommunal har utmärkt sig på flera sätt under studiens gång, både i arbetssätt och i fackföreningens förutsättningar, vilket kan förklara deras framgång de senaste tio åren. Först och främst, har Kommunal fler verksamhetsområden vilket leder till att de kan locka fler medlemmar. Å andra sidan skulle detta kunna ses som en nackdel då det krävs att Kommunal anpassar sitt arbetssätt efter de olika verksamhetsområdena. För det andra, har Kommunal använt sig av inramning genom att anamma nuvärdes- och omvärldsanalyser. Genom att fånga upp hur medlemmar ser på fackföreningen, kan problemet angripas från olika håll. Della Porta och Diani (2006, s. 178) lyfter fram att ledare inom sociala rörelser måste stå för de värderingar som rörelsen har. På så sätt kan den sociala rörelsen upprätthålla sin

organisation och locka nya medlemmar. Ledarna måste uttala mål och välja strategier som maximerar deras exponering genom till exempel medias kommunikationskanaler. Det bör noteras att mina analyser av Kommunal utifrån de olika teorierna (till exempel resursmobilisering) har varit mer omfattande då jag har haft ett större material att utgå ifrån. Min bild av Kommunal är att de arbetar mer aktivt med förändringar, om så inte är fallet innebär det att de dokumenterar sitt arbete mer utförligt än Byggnads och Seko.

De teorier som jag valt för att analysera min fråga, har inte varit fullt tillämpbara. Som nämnt använder sig alla fackföreningarna av LO och då bör de ha ett ungefär samma tillvägagångssätt för att locka nya medlemmar. Varför har då Kommunal lyckats bättre? Det kan vara så att själva tillvägagångssättet inte är den primära faktorn utan det kan bero på andra faktorer som inte tagits upp i denna uppsats. Teorin om sociala rörelser kanske inte är den bästa för att förklara varför Kommunal lyckats bättre. Andra teorier som skulle kunna förklara nedgången av medlemmar hos fackföreningar skulle kunna vara den ökade individualiseringen och minskning av korporativism i samhället. En attitydundersökning hos unga 2008 visade att de unga inte ansåg att de var i behov av en fackförening, vilket kan tyda på ett mer individuellt perspektiv.

Slutligen tycker jag det är befogat att ifrågasätta om arbetarrörelsen verkligen är en social rörelse. Wettergren och Jamison (2006, s. 10) definierar en social rörelse som ett kollektivt organiserat handlande, där aktörerna delar vissa grundläggande föreställningar om omvärlden, känner solidaritet och befinner sig i konflikt med det etablerade systemet inom deras område och där de framför sina protester. Aktörerna kan vara lösa nätverk, grupper eller organisationer. Anledningen till att jag ifrågasätter om fackföreningarna verkligen är sociala rörelser är att de genom LO och det facklig-politiska arbetet är tätt sammankopplade med Socialdemokraterna, som i sin tur är en del av det etablerade etablissemangen i Sverige. Wettergren och Jamison (2006 s. 11) menar att det kanske istället går att se arbetarrörelsen och därmed delar av fackföreningsrörelsen som en institutionaliserad rörelse. En social rörelse enligt Wettergren och Jamison (2006 s. 11) handlar om att vara på väg någonstans och att rörelsen inte är färdig. Fackföreningar har sedan början av 1980-talet haft svårt att locka nya och fler medlemmar och det skulle kunna bero på att de inte varit bra på att anpassa sig efter dagens samhälle. I dag förändras arbetsmarknaden hastigt och fackföreningarna har kanske inte hängt med i hur de ska locka till sig projektanställda, olika typer av konsulter och unga människor. Eftersom LO och fackföreningarna är så pass etablerade i det svenska samhället så

anser jag att de är organisationer och institutioner. Wettergren och Jamison (2006, s. 11) menar att organisationer hellre vill benämna sig som sociala rörelser eftersom de har en mer positiv klang eftersom sociala rörelser framstår som levande och rörligare än organisationer. En institution och organisation är för mig mer trögrörlig och den fortsatt minskade organisationsgraden hos fackföreningar tyder på att de inte är så lättföränderliga och rörliga. Eftersom det hittills inte gått särskilt bra för fackföreningarna att vända trenden de senaste trettio åren anser jag att de inte lyckats anpassa sig till vad medlemmarna efterfrågar. Kan det vara så att fackföreningarna fortfarande lever i föreställningen att alla arbetstagare går med i facket så fort de fått arbete eftersom det finns en konflikt mellan arbetsgivare och arbetstagare?

För vidare forskning har jag två förslag. Det ena är att vidga studien och ta in fackföreningar som tillhör TCO (tjänstemännens centralorganisation) och SACO (Sveriges akademikers centralorganisation) och se om arbetssätten skiljer sig mellan fackföreningarna som är samordnade genom LO och TCO respektive SACO. Ett annat förslag är att studera hur fackföreningar i andra länder arbetar för att locka fler medlemmar och undersöka om medlemsminskningen i Sverige kan påverkas av hur det ser ut i andra länder. Ser det olika ut i Norden kontra övriga västvärlden?

Referenser

Tryckta källor

Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber

Aspers, Patrik (2011). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. 2., [uppdaterade och utökade] uppl. Malmö: Liber

Clawson, Dan och Clawson, Mary Ann, "What Has Happened to the US Labor Movement? Union Decline and Renewal" *Annual Review of Sociology*, Vol. 25 (1999), pp. 95-119

Della Porta, Donatella & Diani, Mario (2006). *Social movements: an introduction*. 2. ed. Malden, MA.: Blackwell

Gunnarson, Gunnar (1973) "100 år av fackliga strävanden, en återblick" i *Steg för steg, 1945-1973: en krönika i text och bild om den svenska fackföreningsrörelsens utveckling under efterkrigstiden*. Stockholm: Prisma i samarbete med Landsorganisationen i Sverige

Hedström, Peter "Diffusionsprocesser och det kollektiva handlandets logik: Om fackföreningsrörelsens rumsliga spridning under perioden 1890—1940", *Sociologisk Forskning*, Vol. 29, No. 4, *Fack, ekonomi och arbetslöshet* (1992), pp. 3-22

Kjellberg, Anders. (2003). "Arbetsgivarorganisationer och fackföreningar i ett föränderligt arbetsliv". I C. von Otter (Red.), *Ute och inne i svenskt arbetsliv : forskare analyserar och spekulerar om trender i framtidens arbete* (Arbetsliv i omvandling 2003:8). (s. 345-376). Arbetslivsinstitutet.

Kjellberg, A. (2013). "Kan fackets försvagning hejdas - facklig styrka och organisering i en globaliserad värld" i I. Lindberg, & A. Neergaard (redaktörer), *Bortom horisonten. Fackets vägval i globaliseringens tid.* (s. 39-89). Premiss förlag.

Lundh, Christer (2010). *Spelets regler: institutioner och lönebildning på den svenska arbetsmarknaden 1850-2010.* 2. uppl. Stockholm: SNS förlag

McCarthy, John D. and Zald, Mayer N. "Resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory" *American Journal of Sociology*, Vol. 82, No. 6 (May, 1977), pp. 1212-1241

Ring, Magnus (2007), *Social rörelse: begreppsbildningen kring ett mångtydigt fenomen*, Sociologiska institutionen, Lunds universitet, Diss. Lund : Lunds universitet

Snow, David *et al.*" Frame Alignment Process, Micromobilization, and Movement Participation", *American Sociological Review*, Vol 5, No. 4 (Aug.,1986) pp.464-481

Wettergren, Åsa & Jamison, Andrew (2006) (red.), *Sociala rörelser: politik och kultur*, Studentlitteratur, Lund,

Elektroniska källor

Byggnads (2015). *Historia*. Hämtad 2016-12-03,

<http://www.byggnads.se/om-oss/om-oss/historia/>

Byggnads (2015). *Om oss*. Hämtad 2016-12-03,

<http://www.byggnads.se/om-oss/om-oss/>

Byggnads (2015). *Verksamhetsberättelser*. Hämtad 2016-11-11,

<http://www.byggnads.se/om-oss/om-oss/verksamhetsberattelser/>

Kommunal (2016). *Yrken i Kommunal*. Hämtad 2016-11-16,

<https://www.kommunal.se/om-kommunal/yrken-i-kommunal>

Kommunal (2016). *Verksamhetsberättelser och årsredovisningar*. Hämtad 2016-11-11,

https://www.kommunal.se/om-kommunal/fackforeningen/verksamhetsberattelser?vv_hit=true

Kommunal (2016). *Verksamhetsberättelser*. Hämtad 2016-11-11,

<http://webbsok.mikromarc.se/Mikromarc3/web/detail.aspx?Unit=6475&db=arbark->

[swe&Id=56251&SW=Kommunal%20Verksamhetsber%C3%A4ttelser&SC=AM&LB=TI&MT=0&SU=6497&DG=0&ST=Normal&Browse=1&P=1](#)

LO (2006). *LO-förbundens medlemsantal 2005*. Hämtad 2016-12-14,

http://www.lo.se/start/material/lo_forbundens_medlemsantal_2005

Nationalencyklopedin (2016). *Skråväsen*. Hämtad 2016-11-16,

[http://www.ne.se.ezp.sub.su.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/lo-\(2\)](http://www.ne.se.ezp.sub.su.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/lo-(2))

Seko (2016). *Historia*. Hämtad 2016-11-16,

<http://www.seko.se/om-oss/var-organisation/historia/>

Seko (2016). *Vår organisation*. Hämtad 2016-11-16,

<http://www.seko.se/om-oss/var-organisation/>

Seko (2016). *Trycksaksbutiken*. Hämtad 2016-11-11,

<http://portia.seko.se/trycksaksbutiken/index.asp?cat=13>

Seko (2016). *Verksamhetsberättelse*. Hämtad 2016-11-11,

<http://www.seko.se/om-oss/var-organisation/verksamhetsberattelse/>

Seko (2016). *Verksamhetsberättelser*. Hämtad 2016-11-11,

<http://webbsok.mikromarc.se/Mikromarc3/web/detail.aspx?Unit=6475&db=arbark->

[swe&Id=53383&SW=SEKO%20Verksamhetsber%C3%A4ttelser&SC=AM&LB=TI&MT=0&SU=6497&DG=0&ST=Normal&Browse=1&P=1](#)

TCO (2016). *Detta är TCO*. Hämtad 2016-12-05,

<http://tco.se/om-tco/Detta-ar-TCO/>